

Posudek diplomové práce Natalie Volozhiny „Anglicismy v současné češtině a ruštině“

Natalia Volozhina si pro svou diplomovou práci zvolila téma, jež je nepochybně zajímavé a jehož zpracování je potřebné: porovnání výskytu lexikálních anglicismů v češtině a v ruštině, způsobů jejich přejímání a zařazování do slovní zásoby. Diplomantka – především na základě excerpcí slovníků – shromáždila poměrně bohatý jazykový materiál, který představila v rozsáhlé příloze ke své práci (s. 42–89). V klasifikaci a interpretaci daného materiálu ovšem bohužel nacházíme různé nedostatky a sporné body.

První kapitola předložené práce obsahuje shrnující přehled způsobů rozšiřování slovní zásoby, způsobů adaptace cizích slov a historie lexikálních přejímek v češtině a v ruštině. Výklad je z větší části založen na standardních jazykovědných pracích a hlavně v třetím případě zřetelně přesahuje stanovené téma práce.

Několik poznámek k jednotlivostem:

Na s. 10 diplomantka rozlišuje jazykové (lexikální a slovotvorné), sémantické a autorské neologismy. Zde je možno poukázat na to, že dochází ke křížení dvou různých kritérií (způsob vzniku neologismů – původce neologismů). Autorské neologismy lze dále třídit na lexikální (slovotvorné) a sémantické. Výraz „jazykový neologismus“ je také myslím vhodný spíše jako sumární označení než jako pojmenování jednoho z typů (všechny uváděné typy neologismů jsou neologismy jazykové).

V klasifikaci zdrojů přejímání (s. 11) se rozlišují jazyky blízké a vzdálené, zcela stranou však zůstává diference mezi jazyky indoevropskými a neindoevropskými (na stejné rovině se ocitají jazyky germánské a jazyky turkické).

Na téže straně se píše o významu slova *turist* v ruštině v 11. století. Evidentně jde o přepsání – má jít o století devatenácté?

Hlavní část práce tvoří kapitola 2 (s. 22–41), která je věnována jednotlivým tematickým skupinám anglicismů v češtině a v ruštině a je bezprostředně spjata se zmíněnou přílohou. Najdeme tu různé nesporně zajímavé poznámky o jednotlivostech, celkově však výklad narušují různé problematické rysy.

Především jde o rozsahové vymezení sféry lexikálních anglicismů. Jako anglicismy mohou být chápány buď výrazy přejaté z angličtiny, nebo (širě) výrazy, jež se do jazyka dostaly prostřednictvím angličtiny, avšak z angličtiny nepocházejí. Autorka zvolila toto širší pojetí, to však s sebou nese řadu komplikací. Na stejnou rovinu se tak dostaly výrazy jako *gorila*, *konotace* a *play-off*. Ještě větší dosah má fakt, že způsoby „putování“ výrazů

neanglického původu mezi jazyky lze většinou sledovat jen na základě údajů z etymologických slovníků a slovníků cizích slov, které se ve svých tvrzeních často liší a daná tvrzení nijak nedokládají. Na základě přejímání údajů z těchto pramenů pak diplomová práce např. uvádí, že v češtině je slovo *albatros* (španělského či portugalského původu) anglicismem, zatímco „v ruštině [má] francouzský původ“ (s. 23). Naproti tomu ruské slovo *orangutang* je anglicismem, zatímco české *orangutan* nikoli a je charakterizováno jako přejímka z malajštiny (s. 42); *Český etymologický slovník* Jiřího Rejzka v této souvislosti uvádí, že výraz *orangutan* se do češtiny dostal „přes moderní evropské jazyky“. Zdá se, že omezení na užší chápání anglicismů by pro práci bylo bývalo přínosnější.

K zřehlednění výkladů by myslím bylo přispělo rovněž respektování časového hlediska, tedy odlišení starších anglicismů, v nichž se čeština a ruština často liší, protože k přejímání docházelo za specifických podmínek (srov. např. ruské *vokzal* z anglického *Vauxhall*), a anglicismů současných, pronikajících do obou jazyků pod vlivem výsadního postavení angličtiny v mnoha oblastech lidské činnosti.

Konečně nelze opominout fakt, že v třídění anglicismů do tematických skupin není možné vystopovat žádnou snahu o nalezení (alespoň do určité míry) homogenních klasifikačních kritérií. Zdá se, že jednotlivé kategorie byly stanovovány spíše náhodně, střídají se názvy obecnější a méně obecné (*Kultura – Karetní hry, hračky, zábavy*) a často dochází k vzájemnému překrývání (*Dopravní prostředky a slova s nimi spjatá – Termíny spojené s vodou a vodní přepravou*).

Celkově je tak možno konstatovat, že práce zahrnuje nepochybně cenný a zajímavý jazykový materiál, avšak přístup k tomuto materiálu a způsob jeho klasifikace vykazuje řadu ne zcela promyšlených bodů a nepřesností. Doporučuji práci k obhajobě, jako klasifikaci však mohu navrhnout nanejvýš hodnocení „dobře“.

Petr Mareš

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,

Ústav českého jazyka a teorie komunikace,

Filozofická fakulta UK v Praze

V Praze dne 1. září 2008